

Sygn. akt I C 50/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Płocku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Radosław Jeznach

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Anna Bogacz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 listopada 2017 r. w Płocku

sprawy z powództwa T. S. (1), I. J., A. S. (1), T. S. (2) i Z. S.

przeciwko E. S.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

1. oddała powództwo;

2. zasądza od powodów T. S. (1), I. J., A. S. (1), T. S. (2) i Z. S. solidarnie na rzecz pozwanej E. S. kwotę 3.600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) powiększoną o 23% podatku VAT tytułem zwrotu kosztów procesu w związku ze świadczoną przez adw. A. P. pomocą prawną z urzędu.

SSO Radosław Jeznach

Sygn. akt I C 50/17

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 04 stycznia 2017 r. powodowie A. S. (2) i T. S. (1) wnieśli o zobowiązanie pozwanej E. S. do złożenia oświadczenia woli o treści : „Ja E. S. (...) oświadczam, że przenoszę na A. S. (2) i T. S. (1) prawo własności w postaci 1/2 udziału w nieruchomości położonej we wsi Z. w gminie R. o nr ewidencyjnym (...) o obszarze 6 ha 87 arów, dla której Sąd Rejonowy w Płońsku prowadzi księgę wieczystą nr (...)”. W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w dniu 24 stycznia 2005 r. darowali T. S. (2) oraz E. S. zabudowaną nieruchomość rolną położoną we wsi Z. – wchodząca w skład nieruchomości działka nr (...) zabudowana jest budynkiem mieszkalnym, murowanym, oborą murowaną, budynkiem gospodarczym i stodołą drewnianą; powodowie ustanowili dożywotnią nieodpłatną służebność osobistą polegającą na prawie do korzystania przez powodów z oświetlonego i ogrzanego ciepłego budynku gospodarczego; przysporzenie na rzecz syna i synowej zostało dokonane w celu zabezpieczenia potrzeb syna i jego rodziny z uwagi na fakt, że T. S. (2) podjął w 2002 r. decyzję o przeprowadzce do rodzinnej miejscowości Z.. Początkowo T. i E. małżonkowie S. zamieszkiwali w budynku mieszkalnym razem z powodami, którzy mieli nadzieję, w osobie pozwanej będą mieli oparcie i pomoc na stare lata – niestety postawa pozwanej po dokonaniu darowizny była zupełnie odmienna od tej, jaką prezentowała w przeszłości : pozwana stała się opryskliwa, wulgarna i agresywna, często wszczyniała kłótnie, wielokrotnie używała wobec teściów słów uznawanych powszechnie za obelżywe; w ramach zemsty wzywała do domu policję rzekomo z uwagi na stosowanie wobec niej przez męża i teściów przemocy fizycznej i psychicznej – spowodowała założenie wobec powoda Niebieskiej Karty chociaż nigdy nie udowodniła, aby była ofiarą przemocy; nagrywała również prowadzone przez siebie rozmowy z teściami po to, aby ostatecznie pozbyć się ich z domu. Według powodów pozwana po zawarciu umowy darowizny zmieniła drastycznie swoje postępowanie wobec męża, ale też i dzieci; stała się agresywna i nieprzewidywalna, inicjowała bez żadnej przyczyny nieporozumienia o drobiazgi, które

kończyły się niemal zawsze karczemnymi awanturami, dla których tłem były zawsze kwestie finansowe i majątkowe; pozwanej w trakcie kłótni zdarza się bić męża w twarz czy klatkę piersiową, rzucać w niego drobnymi przedmiotami, a także pluć i wyzywać go, używając słów uznawanych powszechnie za obraźliwe, także w obecności dzieci; pozwana bardzo często wpada przy tym w szał i histerię, zachowując się jak osoba z zaburzeniami psychicznymi. Powodowie wskazali, że podczas jednej z kłótni, pozwana opluła teściową i spoliczkowała ją; pozwana oskarża również teściów o to, że wtrącają się w jej życie, podważają jej autorytet w oczach dzieci oraz buntują męża przeciwko niej, co oczywiście nie jest prawdą. Według powodów z uwagi na powyższe zachowania pozwanej, kontakty między stronami są ograniczone do niezbędnego minimum; powodowie uświadomili sobie, że pozwana dopuściła się wobec nich rażącej niewdzięczności, przestała z nimi utrzymywać normalne relacje, a zaczęła okazywać złość i negatywne do nich nastawienie, nie opiekując się nimi, nie pomagając w żaden sposób i zachowując się w stosunku do nich w sposób niewłaściwy, obrażając, wyzywając, dopuszczając się agresji. Powodowie podnieśli, że syna straszy ich, grozi – stąd też ukrywają się przed nią; wskazali, że w związku z licznymi chorobami, na które cierpią, wielokrotnie prosili synową o pomoc w gospodarstwie domowym, porządkach, robieniu zakupów – ta jednak zawsze odmawiała; gdy powódka leżała w szpitalu, pozwana nigdy nie wyraziła najmniejszego zainteresowania stanem zdrowia teściowej, ani też jej nie odwiedziła w szpitalu; zachowanie pozwanej doprowadziło do tego, że aktualnie powódka ma depresję, stany lękowe i musi korzystać z pomocy psychologa i psychiatry. Powodowie podnieśli, że przyczyną odwołania darowizny w dniu 13 grudnia 2016 r. jest rażąca niewdzięczność obdarowanej, która doszła do ich świadomości w sierpniu 2016 r. – wskazali przy tym, że okoliczność, iż darowizna dokonana została na rzecz małżonków nie stoi na przeszkodzie odwołania darowizny w stosunku do jednego z obdarowanych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 25 sierpnia 2017 r. pozwana E. S. wniosła o oddalenie powództwa i obciążenie powodów kosztami procesu. Pozwana zaprzeczyła, jakoby źle traktowała swoich teściów – to powodowie wraz ze swoim synem a jej mężem T. S. (2) ubliżali jej, poniżali i grozili aby zmusić ją do opuszczenia nieruchomości; pozwana wskazała, że orzeczono separację jej małżeństwa z T. S. (2) z winy męża, w toku pozostaje postępowanie w sprawie orzeczenia rozvodu, jak również postępowanie w sprawie o podział majątku między małżonkami – zdaniem pozwanej wszystkie te sprawy pozostają w bezpośrednim związku ze sprawą z powództwa rodziców T. S. (2) o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli.

Postanowieniem z dnia 13 października 2017 r. zarządzono kontynuowanie postępowania z udziałem następców prawnych zmarłego po wniesieniu pozwu powoda A. S. (2) : I. J., A. S. (1), T. S. (2) i Z. S..

Sąd ustalił następujący stan faktyczny :

W dniu 24 stycznia 2005 r. przez notariusza J. Z. w P. sporządzony został za nr rep. A- (...) akt notarialny, na mocy którego A. i T. małżonkowie S. darowali na rzecz T. i E. małżonków S. wchodzącą w skład ich majątku wspólnego zabudowaną nieruchomość rolną składającą się z działek oznaczonych numerami (...) o powierzchni 6,87 ha, posiadającą urzędową księgę wieczystą nr (...), położoną w miejscowości Z., gmina R. – do majątku wspólnego obdarowanych; wartość przedmiotu darowizny określono na kwotę 110 000 zł; obdarowani oświadczyli, że na przekazanej im nieruchomości ustanawiają dożywotnio i nieodpłatnie na rzecz darczyńców służebność osobistą polegającą na prawie korzystania z oświetlonego i ogrzanego budynku gospodarczego (odpis aktu notarialnego k. 10-12). Na działce nr (...) posadowione są następujące budynki : budynek mieszkalny, murowany, o powierzchni użytkowej 70 m² (wybudowany w 1980 r.), obora murowana, budynek gospodarczy (zaadaptowany jako budynek mieszkalny, wybudowany w 1990 r.) i stodoła drewniana (wypis z kartoteki budynków k. 87-88). A. i T. małżonkowie S. byli właścicielami gospodarstwa rolnego o łącznej powierzchni około 30 ha – pozostała część gospodarstwa darowana została T. S. (2) w 2011 r.

E. i T. małżonkowie S. w 2002 r. zamieszkali na nieruchomości rolnej razem z A. i T. małżonkami S. (wcześniej mieszkali u rodziców E. S. i w wynajętym mieszkaniu w P.); utrzymywali się z pracy w gospodarstwie rolnym, którego produkcja nakierowana była na sprzedaż mleka i hodowlę bydła opasowego; A. i T. małżonkowie S. pomimo przepisania części gospodarstwa rolnego nadal w nim pracowali, E. S. pracowała przy dojeniu krów – aczkolwiek w ocenie teściów i męża nie wywiązywała się w należyty sposób z tych obowiązków. Od 2005 r. brak było zgody między E.

S. a teściami – relacje były oschłe, brakowało porozumienia, pojawiały się wzajemne pretensje, przejawy złośliwości, dokuczanie, kłótnie.

Od 2012 r. zaczęło dochodzić do poważnych nieporozumień między E. S. a jej mężem T. S. (2) oraz teściami. E. S. w 2012 r. zainicjowała wszczęcie procedury Niebieskiej Karty w stosunku do teściów – postępowanie ostatecznie zostało zakończone. Dochodziło do sprzeczek i awantur między E. S. a mężem i teściami; strony konfliktu nawzajem przejawiały do siebie niechęć, dopuszczały się złośliwości i działań utrudniających codzienne funkcjonowanie. Podłożem konfliktu były spory dotyczące funkcjonowania małżeństwa E. i T. S. (2) związane z kwestiami majątkowymi, brakiem porozumienia co do zaciągania zobowiązań kredytowych, prowadzeniem gospodarstwa rolnego, zaangażowania E. S. w prace przy prowadzeniu hodowli krów, nadmiernym uzależnieniem T. S. (2) od rodziny biologicznej. W mediację w rodzinie S. w związku z relacjami pomiędzy E. S. a jej mężem i teściami włączył się ksiądz proboszcz miejscowej parafii.

W dniu 13 grudnia 2016 r. T. S. (1) i A. S. (2) sporządzili na piśmie skierowane do E. S. oświadczenie o odwołaniu darowizny dokonanej umową z dnia 24 stycznia 2005 r. W oświadczeniu wskazano, iż przyczyną odwołania darowizny jest rażąca niewdzięczność obdarowanej, objawiająca się przemocą fizyczną i psychiczną wobec darczyńców, ich obrażaniem słowami powszechnie uznawanymi za obelżywe, wzywaniem policji, brakiem jakiegokolwiek pomocy ze strony obdarowanej, pomimo wielokrotnych próśb darczyńców; zgodnie z oświadczeniem rażąca niewdzięczność doszła do świadomości darczyńców w sierpniu 2016 r. Małżonkowie S. wezwali E. S. do przeniesienia własności przekazanej nieruchomości w drodze aktu notarialnego w terminie 2 tygodni od doręczenia oświadczenia (k. 13); oświadczenie przesłane zostało pocztą i odebrane przez E. S. w dniu 17 grudnia 2016 r. (potwierdzenie odbioru k. 13a).

T. S. (1) ma 61 lat, utrzymuje się z emerytury w wysokości około 900 zł miesięcznie; w lutym 2015 r. przyjęta została do Kliniki (...) w Instytucie (...) w W. w celu diagnostyki choroby wieńcowej (k. 29-31); w kwietniu 2016 r. przez 4 dni, w sierpniu 2016 r. przez 2 dni, zaś w październiku 2016 r. przez 3 dni przebywała w szpitalu Centrum Onkologii w W. przy ul. (...) (karty informacyjne k. 22-24, 27-28); była na badaniach w (...) w W. w czerwcu 2016 r. (karty informacyjne k. 25, 26); jest leczona psychiatrycznie (zaświadczenie k. 31).

A. S. (2) zmarł w dniu 17 czerwca 2017 r. w wieku 63 lat (odpis skrócony aktu zgonu k. 99). Spadek po A. S. (2) nabyli spadkobiercy ustawowi, tj. żona T. S. (1) oraz dzieci : I. J., A. S. (1), T. S. (2) i Z. S. (kopie aktów notarialnych k. 108-118). E. S. nie była na pogrzebie teścia.

E. S. ma 41 lat; w 2013 r. odbyła trzy wizyty u psychologa związane z doznawanymi trudnościami w związku małżeńskim oraz w relacjach z teściami – zdiagnozowano u niej obniżenie nastroju i wysoki poziom lęku (zaświadczenie k. 84). Faktycznie nie mieszka już w domu w miejscowości Z. na nieruchomości będącej przedmiotem darowizny uczynionej przez A. i T. małżonków S., przebywając u rodziców w miejscowości Ł.; pracuje, korzysta z materialnej pomocy brata, sprawuje pieczę nad uczącą się i przebywającą w dni nauki w internacie córką N.. E. S. faktycznie opuściła dom w we wsi Z. w związku z odcięciem energii elektrycznej wskutek zaległości w opłatach i brakiem ogrzewania.

Wyrokiem z dnia 03 grudnia 2014 r. w sprawie sygn. akt I C 1715/13 Sąd Okręgowy w Płocku orzekł separację małżeństwa zawartego w dniu 05 czerwca 1999 r. pomiędzy T. S. (2) a E. S. z winy męża, zasądając na rzecz E. S. alimenty od męża w kwocie 500 zł miesięcznie – wyrokiem z dnia 14 stycznia 2016 r. w sprawie sygn. akt I ACa 228/15 Sąd Apelacyjny w Łodzi po rozpoznaniu apelacji T. S. (2) zmienił w/w wyrok SO w Płocku w ten tylko sposób, że ustalił miejsce zamieszkania córki stron N. S. przy matce, zaś syna stron Ł. S. przy ojcu, stosownie do tego rozstrzygnięcia orzekając o władzy rodzicielskiej, przy czym ograniczył władzę rodzicielską obojgu rodzicom nad dziećmi poprzez ustanowienie nadzoru kuratora sądowego (kopie wyroków k. 85-86).

Wiosną 2016 r. E. S. złożyła wniosek w Sądzie Rejonowym w Płońsku o podział majątku dorobkowego – postępowanie pozostaje w toku; w toku pozostaje również postępowanie w sprawie o rozwód pomiędzy E. S. i T. S. (2).

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie w/w dokumentów znajdujących się w aktach sprawy niniejszej, a także zeznań świadków M. U. (k. 139-140), I. S. (k. 140-142), K. U. (k. 142-143), G. F. (k. 143-144), J. F. (k. 144-146), częściowo zeznań stron powodów : T. S. (1) (k. 120-121 i 151-153), I. J. (k. 146-148), Z. S. (k. 148-149), A. S. (1) (k. 149-150), T. S. (2) (k. 150-151) i pozwanej E. S. (k. 121-123 i 153-155).

Dokumenty załączone przez strony do akt sprawy stanowią pełnoprawny materiał dowodowy – nie były kwestionowane przez strony.

Zeznania świadków i stron obarczone są dużym ładunkiem emocjonalnym; w zasadzie wszyscy świadkowie są w jakiś sposób zaangażowani emocjonalnie w spór między rodziną S. a E. S.. Ani świadkowie, ani strony, nie potwierdzili, aby E. S. stosowała przemoc wobec teściów – pojawiające się relacje o opluciu T. S. (1) są sprzeczne : źródłem tych relacji jest wyłącznie przekaz T. S. (1); powodowie w sposób mało przekonujący twierdzili, że pozwana rozmyślnie wybierała momenty, w których dopuszczała się nagannych zachowań tak, aby nie było świadków takiej sytuacji. Sprzeczności pojawiają się co do zdarzenia dotyczącego rzekomego komentarza pozwanej sytuacji, w której córce N. ojciec kupił sukienkę na pogrzeb dziadka – prawdopodobnie tymczasem słowa o okolicznościach zakupu sukienki pochodziły od samej N..

Sąd ocenia jako subiektywne zeznania wszystkich świadków – w tym również M. U. i K. U.. M. U. zeznał, że od około 3 lat nie mieszka w sąsiedztwie stron; świadek pozostaje w bliskich relacjach towarzyskich z T. S. (2), z którego przekazów świadek posiada znaczną część swojej wiedzy – o nagannych zachowaniach pozwanej świadek słyszał również od T. S. (1), nie potrafił jednak umiejscowić w czasie konkretnych przejawów tego rodzaju zachowań; świadek złożył ogólne zeznania, z których wynika, że między pozwaną a powodami od dawna występował konflikt – świadek zaprzeczył, aby w jego obecności pozwana dopuszczała się nagannych zachowań wobec teściów poza „szyderczymi spojrzeniami”. Z kolei K. U. stanowczo wiązał pogorszenie się relacji między stronami z wydarzeniami z maja 2012 r., kiedy to według niego jego żona dopuściła się zdrady małżeńskiej z T. S. (2).

I. S. – żona A. S. (1) – zeznała, że między stronami relacje nie układały się od chwili przepisania gospodarstwa na rzecz T. i E. małżonków S.; świadek słyszała o jednej awanturze między E. S. i jej teściami, nie potwierdziła, aby pozwana uderzyła teściową; według świadka pozwana używała obraźliwych słów wobec teściów.

G. F. – brat pozwanej – opisał dwa zdarzenia : pierwsze, kiedy to drugi brat pozwanej S. F. interweniował u A. S. (2) w związku z jego niewłaściwym zachowaniem się wobec E. S.; drugie z okresu, gdy pozwana na krótki okres podjęła pracę poza gospodarstwem rolnym – wówczas A. S. (2) udał się do rodziców E. S. z pretensjami i będąc pod wpływem alkoholu.

J. F. – matka pozwanej – zeznała, że początkowo relacje między stronami były poprawne, pogorszyły się po przepisaniu gospodarstwa na E. i T. małżonków S.. Według świadka zdarzenie, gdy interweniował S. F., miało miejsce w 2014 r.; świadek wiedząc o negatywnych zachowaniach A. S. (2) wobec pozwanej posiadała z przekazów córki.

Sąd jedynie częściowo dał wiarę zeznaniom powodów odnośnie faktów istotnych z punktu widzenia przedmiotu sporu – zeznania te są w sposób oczywisty nieobiektywne, nacechowane emocjonalnie, nakierowane na osiągnięcie założonego celu procesowego. Według Z. S. w 2011 r. E. S. chciała uderzyć A. S. (2). T. S. (1) przyznała, że praktycznie od wniesienia przez syna pozwu o separację i o ustanowienie rozdzielności majątkowej nie utrzymuje kontaktów z synową – twierdzenia te pozostają zbieżne z zeznaniami pozwanej która podnosiła, iż od kilku lat nie utrzymuje z teściami kontaktów.

Sąd zważył, co następuje :

Powództwo jako bezzasadne nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 898 kc darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności – zwrot przedmiotu odwołanej darowizny powinien nastąpić stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu; odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone

obdarowanemu na piśmie (art. 900 kc), przy czym oświadczenie takie złożone może być skutecznie przez darczyńcę w terminie jednego roku od dnia, w którym dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego (art. 899 § 3 kc).

W judykaturze wypracowano stanowisko, zgodnie z którym (wyrok SN z 17 listopada 2011 r., IV CSK 113/11, LEX nr 1111009) rażąca niewdzięczność w rozumieniu art. 898 § 1 kc musi cechować znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej; w szczególności czynami świadczącymi o rażącej niewdzięczności obdarowanego są : odmówienie pomocy w chorobie, odmowa pomocy osobom starszym, rozpowszechnianie uwłaczających informacji o darczyńcy, pobicia czy ciężkie znieważenia. W wyroku z dnia 15 czerwca 2010 r. (II CSK 68/10, LEX nr 852539) Sąd Najwyższy podkreślił, iż o istnieniu lub nieistnieniu podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności decydują w każdym przypadku konkretne okoliczności, rozważane na tle zwyczajów panujących w określonych środowiskach społecznych, które nie wykraczają poza wypadki życiowych konfliktów; znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują z reguły czyny nieumyślne obdarowanego, drobne czyny nawet umyślne, ale niewykraczające, w określonych środowiskach poza zwykłe konflikty życiowe, rodzinne, jak też wywołane zachowaniem się, czy działaniem darczyńcy – nie jest również obojętna przyczyna niewdzięczności, bo umożliwia dokonanie osądu, czy i na ile zachowanie obdarowanego może być uznane za nieusprawiedliwione; jako przykłady zachowań, które oceniając rozsądnie, przy uwzględnieniu miernika obiektywnego i subiektywnego, muszą być uznane za wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę, wskazano popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu, czci albo mieniu, ciężkie naruszenie obowiązków rodzinnych, naruszenie godności osobistej ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze.

Darowizna wytwarza stosunek etyczny między darczyńcą a obdarowanym, wyróżniający się obowiązkiem wdzięczności – naruszenie tego obowiązku przez dopuszczenie się ciężkich uchybień opatrzone jest sankcją prawną w postaci prawa odwołania darowizny. Ustawodawca nie sprecyzował pojęcia "rażącej niewdzięczności", gdyż jest to niemożliwe z uwagi na zróżnicowane sytuacje życiowe – powszechnie jednak przyjmuje się, że pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpadają tylko takie czynności obdarowanego, które są skierowane przeciwko darczyńcy ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze, wyłączone są natomiast krzywdy czy przykrości popełnione w uniesieniu czy rozdrażnieniu, zwłaszcza wywołane zachowaniem się darczyńcy. Czyny dowodzące niewdzięczności muszą świadczyć o znacznym nasileniu złej woli obdarowanego, na co wskazuje użycie przez ustawodawcę słów "rażąca niewdzięczność" (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 maja 1997 r. I CKN 117/97 LEX nr 137781). Niewdzięczne będzie każde zachowanie obdarowanego, niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę, przy czym aby zostało uznane za "rażąco niewdzięczne", musi cechować je znaczne nasilenie złej woli, skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Nie budzi ponadto wątpliwości w dorobku judykatury (por. np. wyrok SA w Łodzi z 17.04.2013, I ACa 236/13, LEX nr 1313336, wyrok SA w Łodzi z 27.03.2013, I ACa 1321/12, LEX nr 1314769), że pojęcie "niewdzięczności" wymaga analizy motywów określonych zachowań obdarowanego, w tym zwłaszcza tego, czy zachowania jego nie są powodowane czy wręcz prowokowane – wprost lub pośrednio – przez darczyńcę. Sąd w niniejszej sprawie nie znalazł podstaw do przypisania pozwanej takich zachowań, które odpowiadałyby przesłance „rażącej niewdzięczności” w rozumieniu wypracowanym na gruncie dotychczasowego orzecnictwa i dorobku doktryny; ustawa wymaga, aby niewdzięczność obdarowanego była rażąca, a więc wymaga, aby przybrała postać kwalifikowaną, którą charakteryzuje nasilenie złej woli i naganności zachowania się obdarowanego, a tych przymiotów, na podstawie ustalonego stanu faktycznego, zachowaniom współobdarowanej przypisać nie można.

W ocenie Sądu powodowie nie wykazali, aby pozwana E. S. dopuściła się aktów rażącej niewdzięczności uzasadniających skuteczne odwołanie darowizny w zakresie własności nieruchomości w miejscowości Z. – w świetle zgromadzonego materiału dowodowego nie sposób ustalić, iż pozwana istotnie dopuściła się rażąco drastycznych zachowań nakierowanych na wyrządzenie krzywdy darczyńcom. Nie budzi wątpliwości, że relacje między obdarowaną a darczyńcami były dalekie od poprawnych – jednak sam brak wdzięczności, czy nawet przejawy niechęci, nie stanowią okoliczności pozwalających na skuteczne odwołanie wykonanej darowizny. Strony pozostawały w konflikcie co najmniej od 2012 r. w sferze relacji rodzinnych i majątkowych, determinowanym przede wszystkim rozpadem małżeństwa T. i E. S. – przy czym symptomatycznym jest, że separację orzeczono z wyłącznej winy T. S. (2). Okoliczności sprawy oceniane w świetle zasad doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania, w połączeniu z

wynikiem postępowania w sprawie o separację, pozwalają przyjąć, że to nie pozwana była agresorem i prowodyrem konfliktów w kontaktach wewnątrzrodzinnych – zwrócić należy uwagę na specyficzną, trudną sytuację w której się znalazła, mieszkając na posesji należącej wcześniej do rodziców męża wraz z wrogo nastawionymi teściami i skonfliktowanym z nią mężem i będąc faktycznie pozbawioną jakiegokolwiek wsparcia. Konfrontując przytoczone w pozwie twierdzenia o okolicznościach faktycznych w powiązaniu z treścią oświadczenia o odwołaniu darowizny ze zgromadzonym materiałem dowodowym już na pierwszy rzut oka widoczne są poważne rozbieżności uzasadniające przyjęcie, że w istocie przesłanka rażącej niewdzięczności po stronie pozwanej faktycznie nie wystąpiła.

Sąd zbadał okoliczności faktyczne, które wystąpiły nie tylko przed sporządzeniem przez powodów pism o odwołaniu darowizny z dnia 10 sierpnia 2013 r., ale też te, które miały miejsce przed zamknięciem rozprawy (por. wyrok SA w Warszawie z 03.10.2012, I ACa 1297/11, LEX nr 1254516) – całokształt relacji między stronami i zdarzeń zaszłych do dnia zamknięcia rozprawy w ocenie Sądu nie daje podstaw do przyjęcia konstrukcji rażącej niewdzięczności ze strony E. S. wobec darczyńców. Bezspornym pozostaje, iż relacje między stronami są złe – ale wynika to wyłącznie z faktu długotrwałego konfliktu rodzinnego i poważnego kryzysu małżeńskiego w małżeństwie E. i T. S. (2), nabrzmiałego wskutek szeregu postępowań sądowych między małżonkami (separacja, zniesienie wspólności majątkowej, podział majątku wspólnego, rozwód); trudno pochwalać przejawy niektórych zachowań pozwanej wobec teściów (uczestniczenie w kłótniach, lekceważenie, okazywanie niechęci i braku szacunku) - jednocześnie jednak stopień ujawnionych w toku postępowania rozpoznawczego negatywnych zachowań E. S. nie był tak intensywny, aby możliwe byłoby ocenienie go jako rażącej niewdzięczności. Niewłaściwe zachowania pozwanej nie miały charakteru uporczywego i długotrwałego (por. wyrok SA w Katowicach z 26 lutego 2010 r., I ACa 12/10, LEX nr 1120345), raczej były to zdarzenia sporadyczne; jak jednak zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 04 lutego 2005 r. (I CK 571/04, LEX 603740) mimo iż długotrwałość i powtarzalność pewnych zachowań ma swoje znaczenie, to nie może jednak samo przez się przesądzać czy mamy do czynienia z rażącą niewdzięcznością obdarowanego.

W zasadzie w toku procesu o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli w związku z odwołaniem darowizny zakres badania negatywnych zachowań obdarowanego determinowany jest treścią oświadczenia odwołującego darowiznę – Sąd ma zatem zbadać, czy przytoczone w oświadczeniu okoliczności po pierwsze wystąpiły w rzeczywistości, po drugie zaś czy odpowiadają one ustawowej przesłance „rażącej niewdzięczności”. Pisemne oświadczenie o odwołaniu uściśla podstawy odwołania darowizny i umacnia zasadę pewności obrotu gospodarczego zaś podczas procesu oświadczenie takie wyznacza też czasowe i przedmiotowe granice rozpoznania sprawy, które podlegają kontroli sądu (wyrok SA w Szczecinie z 13.06.2013, I ACa 215/13); w procesie o zwrot przedmiotu darowizny, z uwagi na jej skuteczne odwołanie z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego, sąd, z natury rzeczy ogranicza się do badania, czy zaszły okoliczności, wskazane przez darczyńcę w pisemnym oświadczeniu, o jakim mowa w przepisie art. 900 kc (wyrok SA w Poznaniu z 27.06.2013, I ACa 419/113). W oświadczeniu darczyńców o odwołaniu darowizny wskazano, iż przyczyną odwołania darowizny jest rażąca niewdzięczność obdarowanej, objawiająca się przemocą fizyczną i psychiczną wobec darczyńców, ich obrażaniem słowami powszechnie uznawanymi za obelżywe, wzywaniem policji, brakiem jakiegokolwiek pomocy ze strony obdarowanej, pomimo wielokrotnych próśb darczyńców. Jak wskazano już wyżej porównanie drastycznych i dramatycznych opisów zdarzeń zawarte w pozwie nie wytrzymuje próby konfrontacji ze zgromadzonym materiałem dowodowym – w świetle którego o nagannych zachowaniach pozwanej można mówić w kontekście następujących zdarzeń : plunięcie w stronę teściowej, próba uderzenia teścia, nieprzychylnie komentarze wygłaszane o teściach ale pod ich nieobecność, nieuczestniczenie w uroczystości pogrzebowej teścia i niestosowne komentarze co do okazji do zakupu ubrania dla dziecka, wszczęcie procedury NK w 2012 r. Przytoczone okoliczności można z pewnymi zastrzeżeniami uznać za udowodnione (choć w zasadzie poza nieuczestniczeniem w pogrzebie A. S. (2) źródłem wiedzy świadków o tych zdarzeniach jest wyłącznie osoba T. S. (1)) – jednak nie mają one natężenia tak nasyczonego, aby możliwe było dokonanie ich oceny jako stanowiących przejaw rażącej niewdzięczności; część zdarzeń miała poza tym miejsce bez wątpienia dawniej niż rok licząc wstecz od daty złożenia oświadczenia o odwołaniu darowizny (próba uderzenia teścia, wszczęcie procedury NK). Bez wątpienia nie zostały udowodnione przywoływane okoliczności co do stosowania przemocy przez obdarowaną oraz odmowy udzielenia pomocy : nie ma żadnych dowodów (nie wynika to również z zeznań świadków) na akty przemocy oraz odmowę udzielenia pomocy czy wsparcia na wyraźną prośbę teściów; pozwana pozostawała w konflikcie z teściami co najmniej od 2012 r., strony nie odzywały

się do siebie praktycznie, małżonkowie A. i T. S. (1) nie oczekiwali jakiegokolwiek pomocy czy opieki ze strony synowej, mieli poza tym stałe wsparcie ze strony swoich dzieci. Incydent związany z zakręceniem zaworów ciepła przez pozwaną wydarzył się jeden raz – powodowie nie wykazali, aby działanie pozwanej miało w tym zakresie charakter rozmyślny, pozwana w przekonywujący sposób usprawiedliwiła manipulacje przy zaworach nieumiejętnością obsługi instalacji i chęcią zapewnienia ogrzewania w zajmowanym przez nią domu (wyjaśnienia te brzmią przekonywująco w związku z bezspornymi działaniami T. S. (2) nakierowanymi na utrudnienie żonie korzystania z domu). Kwestia braku dostępu powódki do strychu w domu mieszkalnym nie ma istotnego znaczenia : powódka nie wykazała, aby istotnie pozwana uniemożliwiła jej dostęp do tego pomieszczenia, poza tym nie wykazano, aby faktycznie powódka potrzebowała dostępu do rzeczy znajdujących się na strychu – chęć posiadania dostępu do strychu może być podyktowana wyłącznie złościwością, przy czym na chwilę obecną w istocie jest to sprawa bez znaczenia, albowiem pozwana nie zamieszkuje w domu w miejscowości Z., zaś dostępem do domu powinien bez przeszkód dysponować T. S. (2). To czy, pozwana spotyka się obecnie z innym mężczyzną, w ocenie Sądu w konkretnych uwarunkowaniach faktycznych pozostaje bez znaczenia w odniesieniu do przesłanek odwołania darowizny – niezależnie od tej konstatacji podkreślić należy, że twierdzenia o pozostawaniu w związku z nowym partnerem (w szczególności wobec orzeczenia separacji małżeństwa E. i T. S. (2) z wyłącznej winy męża) wymierzone przeciwko pozwanej są gołosłowne i „na wyrost”. Incydentalnie w sprawie przewijał się temat sprawowania pieczy nad synem stron przez T. S. (2) oraz podejmowania przez matkę czynności szkodzących dziecku – okoliczności te zdaniem Sądu pozostają prawnie irrelewantne w kontekście przedmiotu sporu, działania pozwanej w tym zakresie (niezależnie od ich oceny i racjonalnego wytłumaczenia ich podejmowania) nie były bowiem nawet pośrednio wymierzone przeciwko darczyńcom. Zarzuty wskazywane przez powodów w kontekście „rażącej niewdzięczności” obdarowanej zatem nie potwierdziły się, lub zwyczajnie w sposób racjonalny nie mogą być ocenione jako odpowiadające przesłance uzasadniającej skuteczne odwołanie darowizny. Konflikt między stronami wywołany został zdaniem Sądu także przez powodów i był nakierowany na osiągnięcie założonego przez A. i T. małżonków S. (ale też i przez pozostałych członków rodziny) celu w postaci „odebrania darowizny”; nawet jeśli podczas kłótni między stronami pozwana zachowywała się nieodpowiednio, to nie może stanowić to autonomicznej podstawy odwołania darowizny. W orzecznictwie wskazuje się, że niewłaściwe zachowania ze strony obdarowanego w określonych stanach faktycznych podlegają usprawiedliwieniu – jak stwierdził np. Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 12 marca 2013 r. (I ACa 1357/12, LEX nr 1313324) nie stanowią rażącej niewdzięczności w rozumieniu art. 898 § 1 kc incydentalne i podyktowane emocjami wypowiedzi czy gesty, które są przejawem konfliktu rodzinnego, spowodowanego przez obie jego strony. Całokształt relacji między stronami i zdarzeń zaszłych do dnia zamknięcia rozprawy w ocenie Sądu nie daje podstaw do przyjęcia konstrukcji rażącej niewdzięczności ze strony E. S. wobec darczyńców; poza tym większość ocenianych negatywnie przez darczyńców zachowań synowej miało miejsce dawniej niż rok przed złożeniem oświadczenia o odwołaniu darowizny, co wyklucza skuteczne powoływanie się na te okoliczności a limine z uwagi na przekroczenie terminu ustawowego do odwołania darowizny wynikającego z dyspozycji art. 899 § 3 kc; termin ten jest terminem zbliżonym do prekluzji i oparty został na założeniu, że jeżeli nie dochodzi do odwołania darowizny w ciągu roku od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego, to dzieje się tak dlatego, że darczyńca nie odczuł niewdzięczności, przebaczył obdarowanemu lub też zrzekł się prawa do odwołania darowizny (por. np. wyrok SA w Katowicach z 22.01.2013, I ACa 863/12, LEX 1271836). Uprawnienia darczyńcy do odwołania darowizny z powodu niewdzięczności obdarowanego mogą być realizowane bowiem jedynie w zamkniętym przedziale czasu – na realizację powyższego uprawnienia przewidziano termin jednoroczny, po upływie którego uprawnienie to wygasa; ten stosunkowo krótki termin na realizację prawa przez darczyńcę jest uzasadniany potrzebą eliminowania niepewności po stronie obdarowanego, przy czym bieg terminu rozpoczyna się od momentu dowiedzenia się o przyczynie odwołania darowizny, a więc powzięcia wiedzy o niewdzięcznym zachowaniu obdarowanego (tak wyrok SA w Łodzi z 26.02.2013, I ACa 791/12, LEX 1289515).

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak w sentencji wyroku, o kosztach procesu rozstrzygając zgodnie z zasadą odpowiedzialności za jego wynik na podstawie art. 98 kpc – z tego tytułu zasądzono na rzecz pozwanej kwotę 3 600 zł powiększoną o podatek VAT, na którą składa się wynagrodzenie pełnomocnika ustanowionego z urzędu według stawki minimalnej [§ 4 w zw. z § 8 pkt 6) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 03 października 2016 r. w

sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1714].

SSO Radosław Jeznach

Zarządzenie : odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powodów.